

com si no hi hagués tipus ben diversos de nacionalisme i l'espanyol solament es pogués presentar sota les formes pròpies del nacionalcatolicisme o del feixisme. Això no obstant, ella mateixa es contradiu en manifestar obertament el seu nacionalisme quan assumeix el paper de defensora a ultrança de la visió tradicional d'una Espanya la història i el present de la qual solament admeten una única nació, sense que ni tan sols es reconega la possible existència d'unes al-

tres nacions. Per si això encara fos poc, la contraposició entre suposats "constitucionalistes", defensors de la història d'Espanya, i perillosos "nacionalistes", que amenacen amb els seus mites la convivència democràtica, suposa de fet una apropiació del sistema constitucional per part dels qui s'atribueixen d'una forma dogmàtica el paper d'intèrprets exclusius dels principis que el regeixen. D'aquesta manera es busca desqualificar en bloc qualsevol posició política

que no coincidesca amb la nova ortodòxia oficial i defense, per contra, un altre concepte d'Espanya i de la seua història. Amb això, i tot recorrent una vegada més a la història a la manera tradicional, el que hi ha darrere aquest sospitós interès per reivindicar la història d'Espanya és una opció política que pretén reforçar el component unitari de l'actual estat autòndmic i bloquejar qualsevol camí que aprofundesca el seu desenvolupament.

JOSEP FONTANA

Violència i repressió en el franquisme: noves investigacions

Durant molts anys la historiografia sobre la guerra civil es va haver de dedicar a comptar els morts que la violència dels uns i els altres havia causat, al marge dels combats, als quals s'havien d'afegir, com un perllongament de la guerra més enllà de la seva fi, els molts milers que el franquisme havia continuat executant un cop instal·lat en el poder.

Reaccionant contra les pretensions canòniques de Ramón Salas Larrazábal en llibres com *Pérdidas de la guerra* (1977) o *Los datos exactos de la guerra civil* (1980), tot un seguit d'investigadors van anar refent les xifres a escala local: en el cas de Catalunya cal destacar els treballs de Solé i Sabaté i Villarroya; en el de València, els de Gabarda i Ors Montenegro; en el de les Illes, hi ha en l'actualitat tot un seguit de publicacions monogràfiques que estan renovant el nostre coneixement de la guerra civil. L'estat actual d'aquesta revisió es pot veure en la síntesi coordinada per Santos Juliá *Víctimas de la guerra civil* (1999), que ens dona les xifres conegudes als quadres de les pàgines 411-412 i recull l'ampla bibliografia dedicada al tema.

Estem entrant, però, en una nova etapa, en què, més enllà de l'establiment de les xifres —més enllà de comptar els morts que cal atribuir als uns i als altres— el que es vol fer és entendre la na-

“Espinosa planteja la hipòtesi que les dretes havien anat planejant la repressió del 1936 des de la por que havien passat el 1934.”

turalesa i les modalitats de la violència. En aquesta línia voldria assenyalar dos llibres que potser no han tingut prou difusió comercial.

El primer d'ells és *La justicia de Queipo. Violencia selectiva y terror fascista en la II División en 1936*, d'Antonio Espinosa, editat a Sevilla en aquest any 2000 per compte del mateix autor, que havia publicat abans un estudi sobre *La guerra civil en Huelva*, editat per la Diputació Provincial de Huelva i, com s'esdevé sovint amb les edicions institucionals, amb escassa difusió. El que és important sobretot del llibre d'Espinosa no és que mostri la brutalitat de la repressió en aquesta zona, de Cadis a Badajoz, o

que combati la imatge pintoresca que s'ha volgut donar de Queipo, sinó que planteja una hipòtesi que caldrà prendre en consideració: que la repressió practicada per les dretes en 1936 no va ésser una resposta a les violències republicanes ni una conseqüència immediata dels fets de guerra, sinó que estava prèviament planejada, almenys des de la por que les dretes havien passat en 1934, i anava destinada a destruir sistemàticament els quadres de la societat republicana.

Un altre llibre que ens obliga a pensar les coses de manera diferent és el de Conxita Mir, *Vivir es sobrevivir. Justicia, orden y marginación en la Cataluña rural de posguerra* (Lleida, Milenio, 2000), que ens parla de “les altres víctimes de la guerra”, de la violència quotidiana que l'aparell de l'estat franquista, auxiliat en bona mesura per l'Església, va desfermar sobre la població civil, i molt en especial sobre els grups marginals, per tal d'assegurar el seu control social.

Dues mostres, doncs, dels bons resultats que es poden obtenir en aquest terreny, encara tan inadequadament treballat, de la història del franquisme. Una història que cal poder donar a conèixer a les noves generacions que no la van viure, per tal d'evitar que es repeteixi, emparant-se en l'oblit, com alguns semblen voler fer avui.